

تاریخ عثمانی انجمنی

مجموعه سی

ایکی آیدہ برنشر اولتور

مندرجات

طوبیہو سرای ہاپونی عبدالرحمن شرف
صدر اعظم سعید محمد پاشا سر حومک استقہولہ وقوع { یاقو اسکندر ہوجی
بولان سفارتندن عودتندہ مقام صدارتہ تقدم
ایلدیکی تقریر
برعثمانلی فیلوسنک صوماطرہ سفری (مابعد) . . . صفوت
علمدار مصطفی پاشا (مابعد) افضل الدین
قرہمان اوغللری حقندہ وثائق محکوکہ خلیل ادہم
تفرقہ : تاریخ سلطان محمد ثانی . مؤلفی قرینو وولوس . مترجی قارولیدی .

فیثائی ۵ غروش

مرجعی — باب عالی تاریخ عثمانی انجمنی

استانبول

انجمن عثمانی

طبع حقیق عثمانی

۱۳۲۹

طوپقیو سرای هایونی

[نسخه سابقه ده کی مقاله نك مابعدی]

شهزادگان دائره سی فوقانی قسمنك حاوی اولدینی اون قدر اوطه دن
ایکیسی اولدجه مزیندر.

برنجینك دیوارلری کوزل چینیلر ایله قاپلی و طاوانی مذهب و ملون
و دیوارلرینك صیوا اولان یوقاری طرفلرند جمیع وسائر ابنیه رسلرینی حاوی
تابلور مصوردر . اوج جهتی دیوارلره و طرف رابی غایت قالین برکزه
مستد قبه ایله اورتولی و غایت جیم بولسان ایکنجی اوطه آیدینلی
قبه سنه کی درت پنجره دن آیر ، قبه نك ایچی منقش و دیوارلری و کمری غایت
کوزل چینیلر ایله مستور اولدینی کی یاشماغی چینیدن جیم بر اوجاغی دخی
حاویدر . بو اوطه نك اوج طرفده اولان آلقاق شروانه داخلده یاپیلان
بر مردیون ایله چیقیلور . طرف رابنده اولان و شرواندن کچیلان
متطیل الشکل قبه لی محل دخی اوطه ایچنده دیکر یوکک بر اوطه
تشکیل ایدر .

بو قسمنك هیچ بر طرفده کتابة یوقدر . قسما نك قاریشیق و حسن
تناسب و منظره دن محروم بولمنه صوک درجه حال خرابیسی دخی منضم
اولش اولدینندن منظره داخلیه سی صوک درجه ثقلت آور درون
بولمنقه در .

طاشلنك زاویه سنه تصادف ایدن سالف الذکر قبه لی اوطه نك دیکر
قبوسندن چیقیلدقه یاتنده بر مردیون و اوکنده بر آراق واردر . مردیون
شهزادگان دائره سی قسم تحتانیسی یاتنده کی قوریدوره اینر . ایکنجی
طاشلنك جبه سنه و آلتون یولک بالاسنده اولان بو آراق سلطان
سلیم اول دائره نك اوشلمده اولان قسمنه قدر تمادی ایدر . بو آراقده

قدیماً شهزاد کانت جوارینه مخصوص اولان و حسن حاله محافظه ایدیلان اوج اوطه واردر . ترینات اخشایه ایله قاپلانمش دیوارلری وایمه لرله ترین ایدلش قبو سوکله ری و حجره جبهه لری و منقش مذهب طاوانلری و عثمانلی اصولده رنکارنک و چغه جاملی فوقانی پنجره لری حاوی اولان بواوطه لر داخل غایت مفرح و طاشلفه ناظر تختانی پنجره لره نهایت افقه قدر اولان نظارت فوق العاده سی کشایش بخش طبع و درونددر . بواوطه . لره جبهه سی ، ایکنجی طاشلفنک اوضلع کرلرینک برقیسی اوزرینه موضوع بولندینی جهته ذکر اولنان کرلره بالاسنده کی آچیققلردن اوطه وصفه تشکیل اولنش و بورایه آشانی به اینن مردیونک اورتهدن کچلیمده بولنشدر . بوراسی ده بلکه قطع مراتب اتمان جواریه به مخصوص ایدی .

یوقاریده بیان ایلدیکمز وجهله چشمه صفه سندن سلطان مراد داترهمی اوکنده کی مدخله کیریلور . بوقسم سلطان مراد خان ثالثک بیتوته مخصوص بریوک اوطه ایله سلطان احمد خان اوله عائد مطالعه و سلطان احمد خان ثالثه مخصوص بمک اوطه لرینی حاویدر . ایکی طرفی بنادن خالی و برجه تندن خنکارصفه و دیگر طرفدن دخی شهزادکان داترهمی قسم تحتاینه متصلدر . مدخلدن اعتباراً بوقسمک مشتملاتی برر برر بیان ایدلم : بوکی بردائرة مزینه و محتشمه به لایق برحاله انشا اولنان مدخل مربع الشكل و دیوارلر اوزرلرنده کی کرلره مستند اولدجه بیوک قبه لی برمحلددر . خنکار صفه سنده اولدینی کی بوقه نک اوطرفنده دیگر برمتطیل قبه دخی تشکیل ایدلشدر . بومدخله ، یتاق اوطه سی و شهزادکان قوریدوری قبولری آره سنده غایت بوکک بردیوار انشا ایدلش و اوزرنده پایلان ستون قبه مرکزینک یاننده نهایت بولشدر . بصورتله بنا ایکی قسمه تقریق ایدلش و آریلان قسمک مدخلی اولدینی جهته سبب تقریقی آکلاشله مامقده بولنشدر . بلکه ده بودیوارک انشاسی قبه نک متانتی تزئید مقصدندن ایلرو کلشدر .

مدخلك چشمه صفه سنده کی قبودن ماعدا شهزادگان دائره سی آرافنه
وقوریدورینه وخنکار صفه سنه بشقه بشقه قبوری واردر . بشانك
دیوار لرله صکره انشا اولنان مذکور دیوار کمرله قدر تماماً طابلو و سائر
حائله ذیقیت چینلر ایله قایلیدر . طولابلرینك جبهه سی یکباره مرمر دن
اویولش و حجره سك دیوار لری دخی چینی قابلا نمشدر . کمرله قبه نك
ایچروسی منقشدر . فوقانی اولان اوچ بنجره سندن خنکار صفه سنه اولان طرز
قدیمه وایکی قات جاملیدر . چشمه صفه سنه اولان قبومقرنس وخنکار
صفه سنه اولان ایکی قات ومدخل طرفده کی عقاد لری دخی بوصفه ده اولانلرك
طرزنده وملون ومذهبدر . یاییلان دیوارك یوقاری سنه قریب موقعده
افقی اوله رق چینلر اوزرنده کوزل نك یازی ایله ادعیه مأثوره واوزرنده
آکاموازی اوله رق لطیف نسخ یازی ایله بر منظومه محرردر . چینلرك
بعض یرلری دوكلش اولدینندن تعمیر ایدلش ایسده نا اهل اللره
دوشمكه قاریشدیرلش بوجهندن ذکر اولنان منظومه دخی حصه دار
اوله رق یازی لری یرلی یرینه قوللامشدر . مع مافیه اجرا قلنان تدقیقانه
مذکور منظومه نك بوجه آتی شكلده اولدینی آكلاشلمشدر :

مرکب اوله ایاضداد چارکانه دهر قلمش اودر لطیف صانکه بخار
انك مثالی بنایی کورمدی اولی الابصار طرب فزا صفا بخش روضه دلکش
صفا و دلارا بومطمح انتظار اوشاه دین دولت خسرو سپهر مدار
سعادتیه بومأوایی ایله منزل شریف منزلی سلطان ربیع مکنونك

چشمه صفه سنده کی قبونك ایچ طرفی اوزرنده کی کتابه بوجه آتیدر :
سلطان جهان مراد خان عادل خرشید سپهر مکرمت ظل خدا
امراپندی بنا اوله سرای خاصه بر قصر لطیف دلکش و بی همتا
الهام الهیاله دیدم تاریخین چون قصر جنان اولدی سرای اعلی

سلطان مراد یتاق اوطه سی قبونك جبهه سی ، مستند بولندینی
دیوارك اوستنده کی کمرک بالاسنه قدر مرتفع اولقی اوزره معظم ومحتشمدر .
کمرله جبهه آراسنده قالان جزئی آچیق لقدن عثمانی اصولنده چفته جاملی

پنجره تشکیل ایدلشد. بیاض سرمردن اولان بوجهه نك بالاسی طرز محومیده وزیری سائر اسلوبده ایشلنمدر. قپونك باصیق کمر طرزنده کی طاقی آجیق پنبه و سیاه رنگلردن مرکب منویشلی صماقی ایله بیاض رنگ سرمردن یاپلشد. قپونك سوکله لی ترینانی آره سنه یرلشد یریلان یشیل و بیاض رنگدن مرکب منویشلی ستونلر متحرکدر. قپونك طاقی اوزرنده کی کتابه بروجه آتیدر :

امرا بدوب حضرت سلطان مراد عادل یابدیلر یمتله بوقصر شریف اولدی تمام عنبر خاک ییلی جان پرورو آبی کوثر یریدر چته تشیه اولسه بومقام در شمس شمه جهان تاب کو اکب کل میخ یراشور ماه شب افنور اولورسه اکه جام هاتف نجیب دعا ییله ددی تاریخین شاه دورانه مبارک اوله بواوده مدام
سنه ۹۸۶

باغه و صدف ایله طرز عریده ایشلنمش اولان قپو قنادلرینک اوسته اسماء جلال ایله برابر صاغنده : اعظم اسماء علیم حکیم ، وصولنده : هست کلیددر کنج رحیم ، جمله لی صدف ایله محرردر .

سلطان مراد ثالث یتاق اوطه سی یالکز جرم هایون دائره سنک دکل طوقپو سرای هایوننک اک محتتم بنالرندن بزی بلکهده برنجیدر . قپوسندن کیریلوبده زیر و بالایه عطف انظار ایدلده رنکین چینلرینک انتظام وانتاقی ، فوقانی پنجره لی ، قبه سی ، قپو و طولاب قنادلری ، حجره لر جبهه لی ، اوجاق و چشمه ، یتاق محللری انسانی دوچار ولهو حیرت ایدر ، روجه لطیف برکشایش القا ایلر .

بوراسی تقریباً اون آلتی آدم طول وعرضنده بولنق اوزره مربع الشکل اولوب غایت یوکک اولان دیوارلرینک اوزرنده کی کمرله مستد قبه سی ، مدخل و خنکار صفتنه متصل اولیان طرفلرنده کی فوقانی پنجره لی طرز معماری عثمانیده در . بورانک چینلرنده کوریلان انتظام و حسن تناسب بونکله ترین اولسان محللرک هیچ برنده کوریه منر . نناوتحتانی پنجره و حجره لر دیوارلرینی قابلایان چینلر هب برقتش ورنکده در .

قبو و طولاب کنار لرنده کی چینی صولر طرز عربی اوزره نقشی حاوی اولمق اوزره بر جندندر . کمرلر دخی کذلک بر جندن چینلرله قابلا نمشدر . پک چوق اولان حجره لرینک جبهه لری یکپاره مر مردن و طرز عربی اوزره ایستلمشدر . کیریلن قبونک ایچ طرفده کی سوکالر مربعه قریب بر شکلده و یکپاره مر مردن اولوب طرز مذکور اوزره او بولش و تزین ایدلمشدر . طولاب قبولرینک بعضیی کجه و بعضیی مقرنس در . خنکار صفه - سه اولان قبونک قادلری موقع مذکورک ترینانی طرزنده و سلطان احمد مطالبه او طه سه اولان قبونک و کجه اولان طولابلرک قادلری عثمانی طرزنده یالدرلی و بویا ایله منقشدر . فوقانی بنجره لر طرز قدیم اوزره ایکی قات جاملی اولوب جاملرینک رنگارنگ پارچه لری نظر قریب بر حالده در . کار قدیم و غایت مکلف اولان اوجاغک یاشنی مذهب ساچدن و بونک استنادایتیکی دیوارده کی جبهه سی شمدی به قدر کوریلن بوشللو اوجاقلره مخالف اوله رق چیندندر . بوچینی جبهه اوزرنده کی نقوش بر تابلو تشکیل ایتمش و دیگر لرنده کوریلان عرب اصولنده کی ترینانک حاصل ایتمیکی کیرینتی و جیقیتیلر دخی آیریمجه کوسترلیدکندن بوجته سرایده بولنان دیگر چینلرک هیچ برنده کورلماشدر . حتی بو قدر جیم اولدینی حالده بیله مرکب اولدینی پارچه لرک فصل مشترکی حی اولنما مقده در . اوجاغک قارشینده و خنکار صفه سی جهته غایت جیم بر چشمه وارددر . بنانک غایت قالین دیواری ایچینه یاییلان بوجشمه سلیل شکنده در . دیوارک یوزینه قبونک ایچ طرف سوکه سی طرزنده او بولش و عینی یوکلکده بولنش بر مرمر جبهه وضع ایدلمشدر . چشمه نیک ایکی یاننک دیوارلری نادیده چینلر ایله مستور اولدینی کی غایت جیم اولان آینه طاشنک اوزرنده واورته به کلک اوزره الوان صفاتی مرمرلر و مائی رنگ چینی ایله نقوش عریبه یی کوسترر موزایق یاییلمشدر و اطراف دخی لوحه حائده چینلر ایله قابلا نمشدر . بو چشمه نیک بربری آلتنده اولمق و متاسباً طیشاریده

بولفق اوزره اوج یالانغی و بری آینه طاشنده و ایکیسی یالافلرک
جبهه لرنده بولفق اوزره اوج موصلنی اولوب صولر بربرینه آتقی اوزره
یالاق طاشلری بربردلیک ایسه ده موصلقلرک هر برینک صوی باشقده در . آینه
طاشنده موصلفک ایکی طرفه بو یا ایله صراحی ایچنده لاله و سائر چیچکلی
کوتر رسملر و مرمر جبهه بالاسنه ایسه یالیز و بو یا ایله غایت رقیق
ورنکین ترینات ترسیم ایدلشدر . اوجاغک طرفینده کی کوشه لرده ، بالاسک
جبهه لری تاج شکلنده غایت مزین اویمه لری حاوی ولوب در درستونه مستد بوتان
برریق موقی وارددر . ستونلر اویمه لر یالیزلره غرق ایدلش و طاوانلری
غایت رقیق ورنکین نقش ایدلشدر .

منقوش اولان قبه نك مرکزنده کی مدور تیرشه زمین اوزرینه آلتون
یالیز ایله اسماء جلال یازیلیدر . دیوارک درت طرفنده زمینی ماوی و یازی
بیاض اولق اوزره چینلر اوستنده غایت قالین نلک خطی ایله آیت الکرسی
و « الذین آمنوا و عملوا » آیت کریمه سی محرردر .

ناظرخی دوچار وله وحیرت ایدن بوبنای معلا و محتشمک چینلری
زمانک تخریب اتدن پک آز ضرر دیده اولش ایسه ده فوقانی پنجره لرک
قیریلان جاملرندن ایجری به کیره ن باد و بارانک تأثیری بوضرری تزیید
ایده جک و خرابی کلینه سبب اوله جقدر . آتیده معروض قاله جنی بو
تخریبات شمیدن انسانی داغدار تأسف و تلهف ایتمکده در .

سلطان احمد اول مطالعه اوطه سی دخی انسانی دوچار تحیر ایدر .
بالاسنده کی چینلرک ماوی ویشیل یکنق رنگیله دیوارلرنده کی مرمرلر
اوزرینه ایجریسی آلتون یالیز کنار خطلری و کتابه لری یشیل رنگ
یازیلر و جابجا کوریلان مذهب و ملون منقوشات و مقرنس حجره
چکمه لری جبهه لری و قبو قادلری بالخاصه رنگلر و یالیزلرک حسن
امتراجندن متحصل ذی احتشام منظره نك سیر و تماشاخانه طویله ماز .
بو بنا اوفاق و آلاقدر . دیوارلر تماماً مرمر ایله قاپلانمشدر .

یوقاریدن آشاغی به قدر یاییلان پک چوق حجره لرك جبهه لری بویکپاره
مرمرلره غایت صنعتی صورتده اویولشدر وهر بریسه یاییلان چکمه
لرك جبهه لری و طولاب وقیو قادلری صدف وباغه ایله عرب اصولنده
ایشلنمشدر. کیریلن قیونك صاغ طرفده دیوار ایچنه چینلی کوشکده کی
طاووسی چشمه طرزنده ومع مافیه اکا رشك آور صورتده بر چشمه
واردر. آینه طاشی ایله دیوارلرینه قابلامش مرمر طاشلر
اوزرنده برر منظومه محرردر. درت دیواری اوزرنده کی کهرلر و آرالری
وبوکرلر اوزرینه مستدقبه مرکزیه قدر چینی ایله قابلیدر. بوچینلرک
اوزرنده بربری تقاطع ایتمک اوزره افقی وعمودی غایت کوزل ماوی
ویشل رنگ خطوط و دوائر ایچنده نلک ونسخ خطریله آیات کریمه
ومظومات عربیه محرردر. دیوارده کی مرمرلرک قیو وحجره و یازیدن
حالی بولنان محللرینه آلتون یالیزی ایله غایت نازک واینجه تزینات ترسیم ایدلمشدر.
قیونك صاغ طرفده برجه آتی منظومه محرردر.

صفا ایله اوتوروب بونده دایم اول شه عالم
یازلدی رابنه آیت انا فتحناک چون اولدی ملک سلطان احمد احسن ملک
شرف ووردی آنک ذات شریفی بختیله نخته وجودیله مبارک لک بولوبدر تاجله نازک
همیشه روی اقبالینه فتح الباب اولسین. درندن اولماسون بختیله دولت بر زمان منفک
طلوع آتدکجه درکامندن اول شه آفتاب آسا
صول طرفده دخی منظومه آتی یازیلیدر :

سوره ایچنده بونک عمر وبخت ودولت وعزت
دنگه درکهنه سبج سادق نور اودر کرجک اجوب باب هایونی همیشه بال اقبال
اوله کوندن کونه تختیله بختینک اساسی پک بو آیین اوزره چون فتح آندی بوباب هایونی
روایت ادر فتحیله تاریخین بیان اتمک ددی بوباب ده اسمدا کاهانف ایدوب تاریخ
یازلون باب سلطان احمد انا فتحناک

حجره لر اوزرنده کی اییات بروجه آتیدر :

قصر ایچنده مظهر نور و ضیادر پنجره روشنائی بخش ایدن بروشنادر پنجره
دمبدم بوندن کیرور قصرک ایچنه روزگار طوردوغی برده گذرگاه هوادر پنجره

طوتہ اچق کا کہ ایکی قنتلارن نولہ حقہ طوغری اچلن دست دعادر پجرہ
 قصر سلطان احمدی سیرایمکے انمشدرر سناسن ایکی قنتلو بر ہادر پجرہ
 اچلور کوکلی کوژی قصرک اچلدقہ مدام بر اچق مشربلو یار دلکشادر پجرہ
 شرق وغربہ اچلور ایکی قنتلاری مدام روزن قصر شہ کشور کشادر پجرہ
 قیودن کیرلکدہ صاغ دیواری بالاسندہ :

شاہ عالم دائما سرور اولہ خاطر باکیزہ سی پر نور اولہ
 یادی بر شاہانہ قصر سر بلند تاکہ عالم ول شہ منظور اولہ
 صول دیواری یوقاریسندہ :

سورسون آندہ دائما ذوق و صفا ہر سرور آندیکہ اندہ سور اولہ
 ددی اسمد داعی تاریخ اکا قصری سلطان احمدک معمر اولہ
 ۱۰۱۷

ایاتی غایت قالین ثلث خط ایلہ یازیلیدر .

چشمہ نک آیینہ طاشندہ منظومہ آتی محرردر :

حضرت سلطان احمد کیم سکندر کندیدر یادی بوقصری کہرسی قصر قیصر کندیدر
 جان دماغینی مطر قلہ سکمی ہر نفس ایشکینک خاک پاک مک وعنبر کندیدر
 قہسی ایجرہ صر اطرافہ پرتو کون کی شمسہ زرخنی حقا مہر انور کندیدر
 قلدی ہم بوانی بوقصرک درونندہ روان کہ ایچنلر دایما دیرلر کہ سکر کندیدر
 پابلوب صوعینی اینک آقدوغن کورب جان دیدی تاریخی حافظ اب کوثر کندیدر
 ۱۰۱۷

صاغ دیوارندہ منظومہ آتی یازیلیدر :

لطف و عط سندن مبارک ایلیہ اول ذوالجلال یادی بوقصر دلکشی خان احمد صاحب کمال
 نامن عدل کوشکی دیوین آدروب قلدی بنا داخی اساسی اول اولدوغی کون اولدی اشبو فال
 صولر اقتدی ہم ایچینہ دنیہ دہماندی یوق صووقلتی ہر برینک بوزدن صووق شکر مثال
 چون جلمہ سن نوش ایلدی حافظ دہی تاریخی ہب صولری اولدی پونو قصرک اب زلال

صول دیوارندہ منظومہ آتی محرردر :

عقل وعدلی کندبہ ابلیوب ایکی صفات نامی خان احمد اولان پادشاہ پاک ذات
 بوندہ دادایمک دیراوتورب اول دین پناہ تاکہ ابادان اولہ عدلی ایلہ شش جہات
 ہم ایچیندہ جان کی قلدی بوآبی روان لذتینہ دایما تشنہ در نیل و فرات
 آقدوغن حافظ کورب دیدی خوش تاریخی جان و دلین نوش ایلہ دایما آب حیات
 بورادن برقمو ایلہ سلطان احمد ثالثک طعام اوطہ سنہ دخول اولنور .

بواوطه باصیق طاوانلی ویک اوافق اولوب سلطان عثمان کوشکی اوکنده کی
 طاشلغه ناظر ایکی پنجره سی وخنکار صفه سنده کی شروان آلتنه آچیلور
 دیکر برقوسی وارد . طاوانسک اورتمنه مربع الشکل برآینه الصاق
 ایدلش واطرافنده کی اقسام بغداد وروان کوشکلرنده کی طاوانلری تقلیداً
 وطرز عرییده یالمندر . دیوارلر تماماً تحتہ ایله قابل اولوب اوطه نك وجه
 استعمالی تلمیحاً انواع اثمار و فواکھی حاوی رسملر ترسیم ایدلندر .
 طاوانک و دیوارلرک تذهیباتی و تزییناتی و تلویضاتی بر آهنگ تناسب تشکیل
 ایدیورایسده بوطاوان ایله مقلدلرینک مقایسه سی هرابیکی زمان و صنعت
 بینده کی فرقی پک کوزل ارائه و اثبات ایده جکدر . طاوانک آلتنده کی
 تزییناتی متعاقب دیوارک درت طرفنده آلتون یالیز ایله طولدیرلش افقی
 و متوازی خطلرک آراسنده منظومات عربیه محرردر . قپوسک اوزرنده کی
 قسم آلتون یالیز ایله بر لوحه حاله قوشش و اوزرنده نسخ خط ایله قطعه آتیه
 محرر بولمندر :

بوزنه تکاه زیبانک بناسن ایلدی فرمان شه دادازما خان احمد پر جود ملک آرا
 دیدی عارف دعا کوی انک اتمامی تاریخین اوله سمود سلطان احمد یارب بوزنه تبا
 ۱۱۱۷

دیوارده کی حجره لردن ایکینسک چکمه لری اوزرنده بویا اوسته سیاه
 مرکب و تعلیق یازی ایله اییات آتیه محرردر :
 اوشه چونکیم معارف کنجن اچش برهنوار بلاد دشمن مفتوح سار اولمق مقرر در
 در اقباله بوجره نك کوشی مشفدر که شاهنشاه دهرک دست بوسیله مشرفدر
 مطالعه اوطه سنک سلطان مرادیتاق اوطه سندن کیریلن قپوسی اوزرنده کی
 کمری قسماً ویمک اوطه سنک پنجره لری مقابلنده کی دیوارینک قسم بالاسی
 تماماً منهدم اولندر .

حرم هایونک بوقسمی سلطان مراد ثالث ابتدای و سلطان احمد
 ثالث انتهای سلطنترینه قدر عثمانلیرک طرز معماری و احشای و مرمر
 و چینی تزییناتی و نقش و تذهیب ضایعی حقنه واسع بر ساحة تدقیقدر .
 (مابعدی وار)

عبدالرحمن شرف